

Ճ օ տարեկան հասակում կյանքից հեռացավ գրականագետ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Վլադիմիր Աղասու Կիրակոսյանը՝ նախանձելի եռանդով, բարյացակամությամբ ու պատասխանատվությամբ օժտված մտավորական, ով ավելի քան վեց տասնամյակ ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում տքնաջան աշխատանքով իր նշանակալի նպաստը բերեց հայագիտությանը:

Ծնվել է 1936 թ. մայիսի 26-ին Լենինական (այժմ Գյումրի) քաղաքում: 1959 թ. ավարտելով Մ. Նալբանդյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտի պատմալեզվագրական ֆակուլտետը՝ հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչի, ուսմասվարի հաստիքներով աշխատել է Ապարանի շրջանի Արայի գյուղում, ապա Ծաղկահովիտի միջնակարգ դպրոցներում:

1962–1965 թթ. Վ. Կիրակոսյանը սովորել է Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի ասպիրանտուրայում: Ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել նույն ինստիտուտում, ուր գիտական գործունեություն է ծավալել մինչև իր կյանքի վերջին օրերը:

1967 թ. պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսությունը՝ «Ռուբեն Սևակի կյանքը և ստեղծագործությունը», 1987 թ.՝ դոկտորական թեզը՝ «Արևմտահայ բանաստեղծությունը 1890–1900-ական թվականներին» թեմայով:

Գիտական հետաքրքրությունների շրջանակը, որը ձևավորվեց Ռուբեն Սևակի ստեղծագործության ուսումնասիրությունը զուգընթաց, տարիների ընթացքում ներառեց XIX դարավերջի և XX դարի առաջին տասնամյակների հայ գրականության հեղինակներին, մասնավորապես՝ արևմտահայ գրականության ներկայացուցիչներին՝ Դանիել Վարուժան, Միսաք Մեծարենց, Սիմեոն Զաքարյան, Վահան Թեքեյան, Ռուբեն Զարդարյան, որոնց գաղափարական և գեղարվեստական հազեցվածությամբ աչքի ընկնող ստեղծագործությունները գրականագետի կողմից մեկնաբանվեցին ժամանակաշրջանի գրական ընթացքի համատեքստում, կատարվեցին տեսական ընդհանրացումներ, ցույց տրվեցին արևմտահայ գրականության տարրերից հատկանիշները, արժեւորվեցին քիչ գնահատված հեղինակներ:

Վաստակաշատ գիտնականի մենագրությունները՝ «Ռուբեն Սևակ. կյանքը և ստեղծագործությունը» (1972), «Արևմտահայ բանաստեղծի հետ. Ռուբեն Սևակ» (2005), իրենց հարցադրումներով ու աշխարհայացքային, փիլիսոփայական, գեղագիտական առանձնահատկությունների բացահայտումով լիովին տեսա-

նելի դարձրին քննության ենթակա հեղինակների ստեղծագործությունների արժեքավոր դերը ժամանակի հասարակական – քաղաքական կյանքում, ինչպես նաև վեր հանեցին դրանց արդիական հնչեղության ազդակները:

Վլ. Կիրակոսյանի շատ ուսումնասիրություններ տեղ են գտել կոլեկտիվ աշխատություններում և թեմատիկ ժողովածուներում՝ «Հայ նոր գրականություն» (հ. 5, 1979), «Հայ քննադատության պատմություն» (հ. 1, 1985), «Գրական ստեղծագործության վերլուծության ուղիները և սկզբունքները» (1984), «Հայկական ռեալիզմի տեսության ու պատմության հարցեր» (1987), «Գրական դեմքեր» (1976), «Վահան Թեքեյան» (1995), «Հայ գրականությունը և քրիստոնեությունը. հոգևածների ժողովածու» (2002), «Գրականագիտական և բանասիրական ուսումնասիրություններ» (2004), «Ռուբեն Սևակ – 125» (2011): Կազմել է Ռ. Պատկանյանի բանաստեղծությունների ընտրանին, առաջաբան գրել:

Գրականագետի բոլոր ուսումնասիրություններին յուրօրինակ հմայք են տալիս մտածողության գիտական տրամաբանվածությունը և բանաստեղծական շնչով հագեցած շարադրանքի պարզությունն ու հստակությունը: Ոճի այդ գրավչությամբ օժտված էր նաև նրա բանավոր խոսքը՝ հնչած հանրապետական և միջազգային գիտաժողովներում, գրական կյանքին վերաբերող քննարկումներում ու բանավեճերում:

Թե՛ իբրև փոխտնօրեն (1994–2009), Թե՛ իբրև առաջատար գիտաշխատող՝ Վլ. Կիրակոսյանը մշտապես մասնակցել է ինստիտուտի գիտակազմակերպական կյանքին, տարիներ շարունակ եղել է ինստիտուտի գիտական և մասնագիտական խորհուրդների անդամ, հայցորդների ու ասպիրանտների գիտական ղեկավար, նրանց կողքին է եղել իր խորհուրդներով, իր հարուստ գիտելիքներն ու փորձը փոխանցել նրանց, հետևողականորեն օգնել երիտասարդներին՝ հարթելու իրենց գիտական ուղին: Զուգահեռաբար ընդդիմախոսել է թեկնածուական և դոկտորական բազում ատենախոսություններ, խմբագրել գրքեր, դասախոսել ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնում՝ պատրաստելով «Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ մագիստրոսի որակավորման աստիճանով մասնագետներ:

1989 թ. մինչև 1994 թ. համատեղությամբ զբաղեցրել է ՀՀ լուսավորության նախարարության Մանկավարժական գիտությունների գիտահետազոտական ինստիտուտի՝ Հայոց լեզվի և գրականության դասավանդման մեթոդիկայի բաժնի վարիչի պաշտոնը: Այդ տարիներին բաժնի նախաձեռնությամբ ու մասնակցությամբ ստեղծվել և հրատարակվել է գրականության մոտ տասնուհին նոր դասագիրք ու ձեռնարկ: Գնահատելով գրականության դերն աշակերտի աշխարհայացքի, արժեհամակարգի ձևավորման, բառապաշարի հարստացման, լեզվական կարողությունների զարգացման գործում, հետամուտ հայրենական կրթության որակի բարձրացմանը համաշխարհային զարգացումներին գուգահեռ՝ Վլ. Կիրակոսյանը վերջին տարիներին ևս ակտիվորեն մասնակցել է կրթական բարեփոխումների գործընթացին, պատրաստել և խմբագրել է 4–10-րդ դասարանների գրականության նոր ծրագրեր, գրել ուսուցման նոր դրվածքին վերաբերող մեթոդական ցուցումներ ու հրահանգներ, մեթոդական ձեռնարկ՝ «Գրականությունը 7–8-րդ դասարաններում» (2006), համահեղինակությամբ հրատարակել է գրականության դասագրքեր 7-րդ

դասարանի համար (1993, 1997, 2001), 8-րդ դասարանի՝ (2007, 2012), 9-րդ դասարանի՝ (2013), 11-րդ դասարանի՝ (2018):

Վլ. Կիրակոսյանը միանգամայն արդիական էր համարում Կրթության, գիտության, մշակութային և սպորտի նախարարության նախաձեռնությունը՝ վերակառուցել Հայաստանում գործող կրթական համակարգը, գործնական ուղղվածություն տալ ուսուցմանը, սակայն կարծում էր, որ նոր հայեցակարգը պետք է զերծ լինի ապագգայնացման միտումներից, մշակվի՝ հաշվի առնելով մեր կրթական միջավայրի առանձնահատկությունները, և փոփոխությունները պետք է ներդրվեն աստիճանաբար՝ անհրաժեշտ փորձարկումներով:

Կատարած բոլոր տեսակի աշխատանքներում կա մի ասպարեզ, որի մասին խոսելիս Վլ. Կիրակոսյանը երբեք չէր թաքցնում իր խանդավառությունը. 20 տարի շարունակ գիտնականը Գրականության ինստիտուտում ղեկավարում էր Հովհաննես Թումանյանի կյանքի և ստեղծագործության տարեգրության գիտահետազոտական խումբը: Իրեն վստահվածը բարդագույն, աշխատատար գործ էր, որը կատարվում էր փոքր խմբի ուժերով, բայց անհափելի սիրով ու նվիրումով, մեծ պատասխանատվությամբ: Հրատարակված գրքերից, պահպանված արխիվներից և ժամանակի մամուլից քաղված աղբյուրների վերլուծական համադրությամբ, յուրաքանչյուր փաստ ու մանրամասն ճշգրտորեն, առանց սրբագրության նեկայացնելու սկզբունքով, հավատարիմ փաստերի տրամաբանությամբ խումբը ընթերցողի սեղանին դրեց գիտական-ճանաչողական մեծ նշանակություն ունեցող տարեգրության 4 հատորները՝ Վլ. Կիրակոսյանի բառերով՝ դրանցում ներկայացնելով «Թումանյանի անձնական ու ստեղծագործական կյանքի ուղին՝ իր բազմաթիվ ճյուղավորումներով, ապրած ժամանակի ու տարածության մեջ իր ինքնատիպ գոյակերպով ու անկրկնելիությամբ»: Գիտնականն արժևորում էր կատարած աշխատանքը նաև իբրև XIX դարի վերջին քառորդի և XX դարի առաջին տասնամյակների իրադարձությունների տարեգրություն՝ իմաստավորված Թումանյանի անձնական ու ստեղծագործական ընկալումներով:

Հովհ. Թումանյանի ծննդյան 150-ամյակի կապակցությամբ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի և Հովհ. Թումանյանի թանգարանի գիտական խորհուրդների համատեղ որոշմամբ սկսվեց Թումանյանի երկերի լիակատար ժողովածուի ակադեմիական տասնհատորյակի վերախմբագրված վերահրատարակությունը: Առաջին 4 հատորները լույս տեսան Վլ. Կիրակոսյանի ղեկավարությամբ: Հատորների խմբագիրը վերահրատարակությունը դիտարկեց որպես անցյալի մշակութային արժեքների վերաիմաստավորման ու վերագնահատման սկզբունքներում և չափանիշներում կատարված արմատական փոփոխություններով պայմանավորված աշխատանք, որը պարտադրում է քննական հայացք ժամանակին կատարված հիմնական մեծարժեք հրատարակության հանդեպ:

Վերանայված ու նոր նյութերով հարստացած նոր հրատարակություն է նաև 1969 թ. տպագրված «Թումանյանը ժամանակակիցների հուշերում» սովոր միհատորյակի լույսընծայումը 3 հատորով, որոնցից երկուսն արդեն հրատարակվել են:

Իբրև խմբագիր, ծանոթագրությունների լրամշակող՝ Վլ. Կիրակոսյանը հպարտությամբ էր նշում, որ հուշագիրների համալրված ցանկով, քաղա-

քական – գաղափարախոսական նկատառումներով կրճատված հատվածների վերականգնումով հնարավոր է դարձել առավել ամբողջացնել Թումանյան մարդու, անհատականության, ստեղծագործողի, հասարակական գործչի դիմապատկերը:

Վլ. Կիրակոսյանը թողել է գիտական այնպիսի ժառանգություն, որում նրա վառ հիշատակը վստահաբար կհարատևի, իսկ նրան ճանաչողների սրտերում ընդմիշտ կմնա գիտնականի, մանկավարժի, ազնիվ ու նվիրյալ մարդու բացառիկ հմայքը:

ՀԵՐԻՔՆԱԶ ՈՐՍԿԱՆՅԱՆ